

Education at a Glance 2009: OECD Indicators

Summary in Hungarian

Oktatási körkép 2009: OECD-mutatók

Összefoglalás magyarul

- Az Oktatási körkép című kiadvány az oktatáshoz kapcsolódó, nemzetközi szinten összehasonlítható statisztikai adatok gyűjteménye, melyet az OECD évente jelentet meg.
- A 2009. évi kiadvány az oktatási rendszerek folytatódó bővülését követi nyomon, melynek eredményeképpen 2007-ben az 1990-es évek közepéhez viszonyítva közel kétszer annyian végeztek a felsőoktatásban.
- A gazdasági visszaesés időszakában, amikor a rendelkezésre álló források korlátozottak, de a humántőkébe történő befektetési igények magasak, a 2009. évi kiadvány az oktatási rendszerek értékteremtését meghatározó folyamatokat, a finanszírozást és az eredményeket egyaránt vizsgálja.

Fontos feladat: a rendelkezésre álló szűkös erőforrások hatékony befektetése a folyamatosan bővülő oktatási rendszerekbe

A gazdaság visszaesésekor az oktatási rendszerek hatékony működésére kétirányú nyomás nehezedik. Egyrészt a források gyakran még korlátozottabbá válnak. Másrészt a humántőke befektetés jelentősége megnő, hiszen a megfelelő készségek és képességek megszerzése a gazdaság fellendülésének előfeltételei.

Az *Oktatási körkép 2009* című kiadvány részletesen áttekinti az oktatási rendszerek folyamatos bővülését, az oktatási rendszerek eredményeit, finanszírozását és szerveződését. Ezen adatok széleskörű elemzést tesznek lehetővé abból a nézőpontból, hogy e rendszerek milyen mértékben termelnek értéket a befektetett összegekhez képest és mennyire hatékonyan képesek a kívánt eredményeket elérni.

Folytatódó bővülés

Az elmúlt évtizedben az oktatási tevékenység volumene gyorsan bővült. Elsősorban a kötelező iskolai oktatásban résztvevők száma növekedett, és egy szűk kisebbségtől a túlnyomó többség irányába tolódott el. E bővülési folyamat folytatódik, ahogy a középiskola felsőbb évfolyamain folyó oktatásban való közel egyetemes részvételt a felsőoktatásban való részvétel folyamatos bővülése kíséri. 2007-ben a fiatal korosztály (25-34 évesek) harmada felsőoktatási végzettséget szerzett, és egyes országokban (Kanadában, Japánban, Koreában és a partnerország Orosz Föderációban) a fiatal korcsoport több mint fele szerzett felsőoktatási végzettséget (A1 jelű mutató).

Az *Oktatási körkép* e bővülést a különböző korosztályok részvételi aránya, az oktatásban eltöltött évek, a végzettséget szerzők aránya és a felnőtt populáció szakképzési profilja alapján méri. E mérőszámok mindegyikét jelentős általános bővülés jellemezte 1995 óta, de az országok között jelentős eltérések voltak a növekedés volumene és annak tekintetében, hogy később e tendencia milyen mértékben maradt fenn.

A 15-19 évesek részvételi aránya (**C1 jelű mutató**) az OECD-országokban 2007-ben 81%-os volt, ami az 1995. évhez képest nyolc százalékos növekedést jelent. Míg az olyan országokban, ahol a középiskola felsőbb évfolyamain folyó oktatásban való részvételi arány a kilencvenes évek közepén már közel egyetemes volt, nagy változások nem történtek, míg másutt, mint például Csehországban, Görögországban, Magyarországon, Írországban és Lengyelországban a növekedés rendkívül gyors volt és nagyon magas részvételi arányhoz vezetett. Ezzel szemben Mexikóban és Törökországban, ahol a részvételi arány szintén gyorsan bővül, e korcsoportnak még mindig csak a fele tanul. A 20-29 évesek részvételi arányának hasonló mértékű, vagyis 7 százalékos bővülése azt jelenti, hogy átlagosan a huszonevesek közül minden negyedik tanul. Csehországban,

Görögországban és Magyarországon 1995 óta a részvételi arány több mint a kétszeresére nőtt, és Portugália és az Egyesült Királyság kivételével az összes többi országban emelkedett bizonyos mértékben.

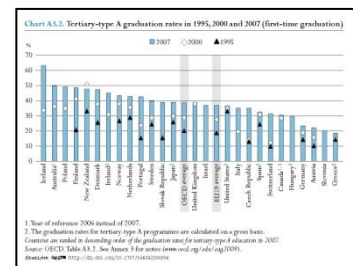
A részvételi arányok növekvő végzettségi arányokkal párosulnak (**A2 és A3 jelű mutatók**). Itt a legszembetűnőbb változás a felsőoktatás domináns formájához kapcsolódó, felsőoktatási A típusú egyetemi szintű első végzettséget szerzők arányának változása volt. 2007-re az OECD-országokban a résztvevők átlagosan 39%-a érte el ezt a szintet, azaz 1995. évhez viszonyítva körülbelül kétszer annyian. Növekedés minden országban tapasztalható volt, de jelentős különbségek jelentkeztek a növekedés mértékében és időzítésében. Dániában, Finnországban, Új-Zélandon, Norvégiában és Spanyolországban. Az 1995-től 2000-ig tartó gyors növekedést a növekedés lelassulása, sőt (Új-Zéland esetében) visszaesés követte a következő 7 év során. Ezzel szemben ez utóbbi időben a növekedés mértéke fokozódott Görögországban (még az utóbbi három év csökkenését figyelembe véve is), Japánban, Portugáliában és Svédországban. Ugyanez vonatkozik a Cseh Köztársaságra és Svájcra, ahol a felsőoktatási végzettséget szerzők aránya közel a háromszorosára nőtt 2000 és 2007 között. Tehát egyes országok változatlanul a felsőoktatási rendszerük átalakításán dolgoznak a kiszolgált populáció tekintetében, míg másoknál a bővülés mértéke leállt.

A végzettségi arányok hosszú távú emelkedése azt jelenti, hogy a fiatalabb felnőttek általában képzettebbek az idősebb felnőtteknél (**A1 jelű mutató**). Például a 25-34 évesek átlagosan közel 80%-a vett részt a középiskola felsőbb évfolyamain folyó oktatásban, míg az 55-64 éveseknek alig több mint a fele. Néhány esetben, például Görögországban, Írországban és Koreában a fiatalabb munkavállalók túlnyomó többsége, míg a nyugdíjkorhatárhoz közeledők elenyésző kisebbsége érte el ezt az oktatási szintet. A felsőoktatásban résztvevők aránya e korosztályokban átlagosan 20%-ról 25% fölé emelkedett.

E bővüléshez három kiemelt tényező vezetett:

- Az egyes országokban jellemző, máshol nem jelentkező női túlsúly. Finnországban, Görögországban, Magyarországon, Norvégiában, Lengyelországban, Szlovákiában és Svédországban például a férfiakhoz képest körülbelül kétszer annyi nő szerez A típusú felsőoktatási végzettséget, és Izlandon a különbség ennél is magasabb. Ausztriában, Németországban és Svájcban ugyanakkor nem tapasztalható különbség a nemek tekintetében, Japánban pedig az e szinten végzett férfihallgatók aránya magasabb a nőkénel (**A3 jelű mutató**).
- A külföldön folytatott tanulmányok folyamatosan növekvő szerepe. 2006 és 2007 között a nemzetközi diákok aránya 3,3%-kal nőtt, több mint 3 millió felsőoktatási hallgató szerzett külföldön diplomát (**C2 jelű mutató**).

A3.2 ábra: A típusú felsőoktatási végzettséggel rendelkezők aránya 1995-ben, 2000-ben és 2007-ben (első diploma megszerzése)

- A népességnövekedésre gyakorolt hatás, amely egyes országokban, például Írországból, Spanyolországból és Törökországból további terheket ró a felsőbb szintű oktatási rendszerekre.

Az oktatás eredményeinek minősége

Bár a végzettség a tanulmányi programok sikeres elvégzésének fontos mutatója, az *Oktatási körkép* az oktatás számos egyéb eredményével is foglalkozik: a tudás és készségek megszerzésével, a foglalkoztatottsági szinttel, a bérekkel és a szociális eredményekkel.

Az olyan felmérések, mint például az OECD PISA programja (Programme for International Student Assessment – Nemzetközi program a tanulói tudás felmérésére) közvetlenül méri a tanulók által megszerzett tudást és készségeket. A jelen kiadványban egy új, a 15 éves korokra magas szintű természettudományos ismereteket elsajátított tanulóira vonatkozó PISA mérőszám került bevezetésre (**A4 és A5 jelű mutatók**). E tanulók közül sokan az ország gazdaságának szempontjából fontos, a természettudományokkal összefüggő szakmákban fognak elhelyezkedni. E mutató tekintetében igen nagyok az országok közötti eltérések a legjobb természettudományos eredményt elérő diákok százalékos arányában. A természettudományokban jeleskedő diákok jellemzően lelkesednek a természettudományokért és pozitív érzelmekkel viseltetnek azok iránt. E tanulók körülbelül egynegyede az országos átlagon aluli társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkezik, ami azt jelzi, hogy a szociálisan hátrányos helyzet nem jelent legyőzhetetlen akadályt.

Az elhelyezkedési kilátásokkal kapcsolatos következmények a munkaerő-piaci nehézségek miatt ma fontosabbak, mint valaha. Gazdasági válság idején a középiskola felsőbb évfolyamain folyó oktatásból kimaradtak esetében a munkanélküliség kockázata magasabb, mint a magasabb képzettséggel rendelkezők esetében (**A6 jelű mutató**). Ezen kívül az alacsonyabb végzettséggel rendelkező munkanélkülivé váló fiatalok nagyobb valószínűséggel maradnak hosszú távon munka nélkül: a legtöbb országban az alacsonyabb végzettségű 25-34 év közötti munkanélküliek több mint fele tartósan elvesztette munkáját (**C3 jelű mutató**). Azok pedig, akik munkaviszonyban állnak, jelentősen – a legtöbb országban több mint 50%-kal magasabb bért kapnak felsőoktatási képzettségüknek köszönhetően, és egyes országokban e bérelőny növekszik (**A7 jelű mutató**). Az OECD-országokban a felsőoktatás átlagosan a középfokú oktatás felső éveivel vagy a középfokút követő, de nem felsőfokú oktatáshoz képest körülbelül kétszeres nettó jelenértéket képvisel (**A8 jelű mutató**).

E gazdasági eredmények idén egy új, a szociális kimenetet mérő mutatóval egészültek ki (**A9 mutató**). A középpontban három, a társadalom egészségét és kohéziós képességét mérő tényező áll: a saját

[A4.1 ábra: A PISA 2006. felmérés természettudományos skáláján legjobban teljesítők aránya](#)

egészség felmérése, a politikai érdeklődés és a személyek közötti bizalom. Az oktatásban való részvétellel e tényezők mindegyike pozitív kapcsolatban áll, különbség mutatkozik azonban abban, hogy melyik szint élvez a legnagyobb előnyt. A középiskolai oktatás felső éveit is elvégző tanulók a középiskola felsőbb éveit be nem fejezőknél nagyobb arányban ítélik jónak egészségüket. Ezzel ellentétben a politikai érdeklődés növekedése és az abban való hit, hogy a legtöbb ember igyekszik tisztességes maradni, inkább a felsőoktatásban való részvétellel hozható összefüggésbe.

Az oktatás finanszírozása

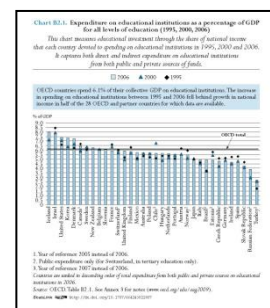
Az oktatásra fordított kiadások szintje részben függ az egyes országok rendelkezésre álló nemzeti jövedelemtől, bár az egy tanulóra eső kiadás és az egy főre eső GDP közötti összefüggés egyértelműbb az alap- és a középfokú oktatásban, mint a felsőoktatásban (**B1 jelű mutató**). A teljes ráfordítás az elmúlt évtizedben nőtt, az országok közel felének esetében a GDP-t meghaladó ütemben (**B2 jelű mutató**). A közép és alapfokú oktatás szintjén ez az egy tanulóra eső ráfordítás radikális növekedését eredményezte, a felsőfokú oktatásban azonban a kiadások növekedése nem mindig tudott lépést tartani a tanulók számának bővülésével, így az OECD-országok és a partnerországok harmadában az egy tanulóra eső kiadások mértéke csökkent (**B1 jelű mutató**).

Az oktatásra fordított kiadások nagy részét változatlanul közpénzből finanszírozzák, bár az állami költségvetésből való részesedés változatos mértékű, Mexikóban például 22%, Németországban, Olaszországban és Japánban pedig nem éri el a 10%-ot (**B4 jelű mutató**). Az alternatív források felkutatására irányuló nyomás hatására a legtöbb országban az oktatás magánforrásból történő finanszírozása gyorsabb ütemben nő az állami forrásból történő finanszírozáshoz képest. Bár átlagosan a teljes oktatási ráfordítás 85%-a állami forrásokból van biztosítva, a felsőoktatás részesedése egyes országokban ennél jóval alacsonyabb, e terület finanszírozásának nagyobb részét magánforrásokból biztosítják Ausztráliában, Kanadában, Japánban, Koreában, az Egyesült Államokban és a partnerország Chilében és Izraelben (**B3 jelű mutató**). Ennek egyik fontos oka az éves tandíjak eltérő mértékében keresendő: míg hét OECD-országban nincs tandíj, az országok egyharmadában meghaladta az 1500 dollárt (**B5 jelű mutató**).

Oktatási és tanulási feltételek

Az oktatási rendszerek hatékony működéséhez megfelelő oktatási és tanulási feltételeket kell biztosítani. Ide tartozik a finanszírozás kérdése. Az OECD-országokban az alapfokú oktatásban egy átlagos osztály valamivel több, mint 21 főből áll (**D2 mutató**). Ez a szám csak 3 OECD-országban haladja meg a 25 főt osztályonként, és 2000 óta a korábban magasabb osztálylétszámokat működtető országok

B.2.1 ábra: Oktatási intézményekre fordított kiadások a GDP százalékában az összes oktatási szint vonatkozásában (1995, 2000, 2006)

némelyikében, elsősorban Koreában és Törökországban az osztályok létszáma jelentősen csökkent.

Az oktatás és tanulás finanszírozásának az osztálylétszámnál nagyobb eltéréseket mutató jellemzője a tanárok bérezése (**D3 mutató**). A több mint 15 éves gyakorlattal rendelkező, az alapfokú oktatásban tanító tanárok fizetése igen változatos: Koreában például az egy főre eső GDP több mint kétszerese, míg Izlandon, Norvégiában és a partnerország Észtországban és Izraelben az egy főre eső GDP 75%-a.

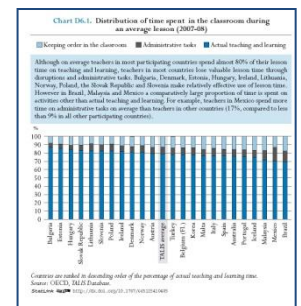
Az oktatásszervezés is igen változatos; az állami alapfokú oktatási intézményekben a tanárok által ledolgozott órák éves száma kevesebb, mint 650 Dániában, Magyarországon, Törökországban és a partnerország Észtországban, míg az Egyesült Államokban 1 080. (**D4 mutató**).

Az OECD TALIS (Teaching and Learning International Survey – Nemzetközi tanítási és tanulási felmérés) elnevezésű vizsgálatából vett új mutatók lehetővé teszik, hogy a tanítást nagyobb részletességgel vizsgáljuk (**D5 és D6 jelű mutatók**). Ez az első olyan nemzetközi felmérés, amely a tanulási környezetre és a tanárok munkakörülményeire koncentrál, és amelyet 23 ország középiskoláinak alsóbb évfolyamain dolgozó tanárok és igazgatók válaszai alapján készítettek.

A TALIS felmérésben résztvevő tanárok válaszai szerint minden értékelés, felmérés és visszajelzés pozitívan hat a munkájukkal kapcsolatos elégedettségükre, változtat tanítási gyakorlatukon és jelentősen hozzájárul szakmai fejlődésükhöz. Egyes országokban azonban igen szerény az értékelési rendszer, és nem élnek az értékelési gyakorlat nyújtotta lehetőségekkel. Ausztria, Írország és Portugália iskoláinak legalább harmadában nem alkalmazták az értékelések semmilyen formáját az elmúlt öt évben. A TALIS felmérés által értékelt országokban a tanárok átlag 22%-a az elmúlt öt év során semmilyen visszajelzést vagy értékelést nem kapott. Ez az arány Olaszországban és Spanyolországban 45% feletti (**D5 jelű mutató**).

A TALIS a tanárok oktatási gyakorlatát, véleményét és szakmai magatartását is felmérte (**D6 jelű mutató**). Bár a felmérésben résztvevő országok tanárai átlagosan a tanítási idő közel 80%-át tanítással töltötték, a tanárok a legtöbb országban értékes tanítási időt vesztenek el félbeszakítás és adminisztratív feladatok ellátása miatt. A tanárok inkább tekintik a diákokat a tudás megszerzésének és felépítésének folyamatában aktívan résztvevő félnek, és saját legfontosabb szerepüknek nem az információ átadását és a „jó megoldás” bemutatását tartják. Az osztályteremben azonban a tanárok országtól függetlenül nagyobb hangsúlyt fektetnek a tanulás strukturált megközelítésére és a célok határozott megfogalmazására a tanulóközpontú megközelítések helyett.

D6.1 ábra: Egy átlagos tanóra alatt az osztályteremben töltött idő megoszlása (2007-08)

© OECD 2009

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható, ha megemlítsre kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű OECD kiadványok kivonatos fordításai.

Az OECD on-line könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre: www.oecd.org/bookshop/

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság Jogi és Fordítási Csoportjától: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

